

Στα έγκατα της αθηναϊκής ζωής

kathimerini.gr/culture/561114949/sta-egkata-tis-athinaikis-zois/

Νίκος Βατόπουλος

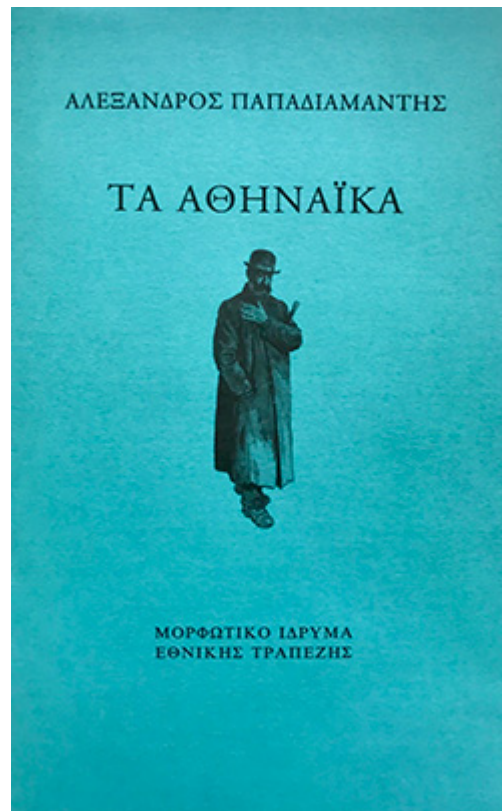
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Τα Αθηναϊκά

επιλογή – εισαγωγή: Σταύρος Ζουμπουλάκης

εκδ. ΜΙΕΤ, σελ. 424

Η Αθήνα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη είναι ένας κόσμος αυτοτελής, μυστηριώδης, οικείος και ξένος, ρευστός και στέρεος ταυτόχρονα. Αναδύεται στη σύγχρονη προθήκη μέσα από την ερευνητική ματιά των μελετητών του τις τελευταίες δεκαετίες και μας παραδίδεται ως μία νέα προσθήκη τόσο στη μελέτη (και κατανόηση) του Παπαδιαμάντη όσο και στη μελέτη της ίδιας της Αθήνας. Δεν θα ήταν υπερβολή να ισχυριστεί κανείς πως η συγκέντρωση των παπαδιαμαντικών διηγημάτων και χρονογραφημάτων (ή «σκιαγραφιών») πλέον σε έναν τόμο –από το ΜΙΕΤ– ορίζει εκ νέου την ψυχική γεωγραφία της Αθήνας. Βαθαίνει η γνώση για τον Παπαδιαμάντη, βαθαίνει η γνώση και για την Αθήνα.

Ο κομψός αυτός τόμος, που φέρει στο εξώφυλλο σχέδιο του Παπαδιαμάντη από τον Νίκο Νομικό (1911-1974), γεννήθηκε από τη μελέτη και το βλέμμα στο παπαδιαμαντικό έργο του Σταύρου Ζουμπουλάκη. Με βάση το μεγάλο ερευνητικό έργο του Ν. Δ.

Τριανταφυλλόπουλου, ο οποίος τη δεκαετία του '80 υπογράφει την κριτική έκδοση των «Απάντων», ο Σταύρος Ζουμπουλάκης συγκεντρώνει όλα τα γραπτά του Παπαδιαμάντη που έχουν θέμα την Αθήνα, διηγήματα ή «δημοσιογραφικά» κείμενα. Αλλά ο Σταύρος Ζουμπουλάκης είναι ένας ερευνητής και διανοούμενος που διατηρεί κυτταρική σχέση με το έργο του Παπαδιαμάντη, συνδιαλέγεται με τρόπο βιωμένο και βιωματικό, αντιλαμβάνεται τις πιο λεπτές αποχρώσεις και διαβαθμίσεις σε ένταση και διάθεση. Μας παραδίδει λοιπόν ένα νέο έργο, διότι τα «Αθηναϊκά» με την ανάλυση που προσφέρει ο Σταύρος Ζουμπουλάκης στον εκτενή πρόλογο φωτίζει πτυχές της ψυχοσύνθεσης του Παπαδιαμάντη και τις προβάλλει στον κοινωνικό ιστό της Αθήνας της περιόδου 1869-1908. Αυτός ο Σκιαθίτης έγινε σταδιακά και Αθηναίος, και η δική του Αθήνα ζει τον δικό της ρυθμό στη σκιά της επίσημης αστικής ζωής.

Ο Παπαδιαμάντης δεν ένιωθε καμία έλξη για τη μεσοαστική ζωή της Αθήνας. Στα χρόνια που ζούσε στην πρωτεύουσα, η Αθήνα αναπτυσσόταν γοργά. Αλλά ο Παπαδιαμάντης, παρότι ζούσε τον παλμό της ζωής, καθώς δημοσιογραφούσε στην «Ακρόπολη», έβρισκε τον εαυτό του κοντά στον κόσμο των αποσυνάγωγων και των απόκληρων της πόλης. Ένα μεγάλο μέρος της ζωής του το πέρασε στις χαμοκέλες του Ψυρρή, τα υπάρχοντά του ήταν ελάχιστα. Ο Παπαδιαμάντης βίωνε μian Αθήνα πηγαία μέσα στην τραχύτητά της, αγοραία μέσα στην απλότητά της. Καθώς άλλαζε σπίτια δεν ξέρουμε πού έμενε ακριβώς, αλλά όπως λέει ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, σταθερή αναφορά της ζωής του ήταν ο Άγιος Ελισσαίος στο Μοναστηράκι (όπου έψαλλε μαζί με τον Αλέξανδρο Μωραϊτίδη). Ο Παπαδιαμάντης πέρασε μεγάλο μέρος της ζωής του στου Ψυρρή, μέσα στη «φτωχολογιά», εκτός από τη διετία 1906-1908 που έζησε στη Δεξαμενή. Στου Ψυρρή, ο

Παπαδιαμάντης «μπορούσε να ζει απαραίτητα τη μόνωσή του», γράφει ο Σταύρος Ζουμπουλάκης, «και την απόστασή του από τον κόσμο και τα θέλητρά του, να καλλιεργεί τη μελαγχολία του, να βυθίζεται “εις σκέψεις, εις αναμνήσεις, εις ρεμβασμούς...”».